

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

2. De eisdem, qui non serviunt, cum possint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

dium offerre, nec deferre famulo extra domum suam exi-
fenti, & non petenti (nam intra, semper tacite petit,
sem expectat.) Ratio est (inquit) quia dum servus sciens
sibi debere mercedem non petit (addo tamen tanquam
omnino necessarium, cum possit, nec ob timorem Do-
mini, vel quid simile tetrahat?) Dominus merito co-
gitabit, servum velle dictum stipendium donare, seu re-
laxare; id quod Hurtadus confirmat ex aliis Doctoribus,
qui, & in gabellis, & in legatis idem dicunt, ut scilicet,
quando à Gabellariis, & à Legatariis scientibus sua cre-
dita, & petere valentibus, non petuntur, non sit obli-
gatio illa offerendi.

Auctis servitiis, augendum pretium famuli.

30. Si famulus tuæ familiæ obsequio se obligavit pre-
tio certo, sed deinde augetur familiæ numerus, debetne
augeri pretium. Idem queri potest de quocunque incre-
mento laborum in serviendo.

Respondeo, cum necessaria distinctione: Si parum
augetur de labore, non esse pretium augendum, si mul-
tùm labor augetur, etiam proportionaliter augendam
mercedem. Ratio est, quia pro parvo augmento involvit
tur consensus implicitus, pro valde magno, non item.
Idem dic in Medico, si se obligavit ad interveniendum Mo-
nasterio, Seminario, Familiæ, &c. quando pari modo au-
gentur personæ interveniendæ, ut notat Corradus, *de contr.*
q. 88. Azor. 3. p. 1.8. c. 14. q. 1. & 2. Notentur tamen dicta
num. 21.

31. Quod si in pretio stat uendo, habita est ratio sin-
gularum, ut quando conventum fuit dari, pro intervenien-
do singulis, tantum pretii, certe, si crescat numerus per-
sonarum, debere & crescere pretium sic taxatum, dubium
esse non potest.

32. Quid, si quis se conduxit certo pretio ad ædificium,
v. g. faciendum, & deinde apparet, notabilem auctum
fuisse laborem, imò & auctas expensas, quas sibi faber
assumpsit faciendas?

Respondet Bonac. 3. *de contr.* q. 7. p. 4. n. 18. debere au-
geri & stipendium. Verum, non semper id admittam in
praxi, quia solet, in his conventionibus sine fraude iniri,
admitteri periculum æquale ex utraque parte contrahen-
tium; nam aliquando ædificium, vel simile quippiam
absoluitur paucioribus, aliquando pluribus expensis ergo
est æquale periculum pro utraque parte. Profectò idem
Bonac. ib. docet, non debere augeri stipendium illi, qui se
obligavit, ad transferendas cum navigio merces alterius,
putans se aliquibus diebus possit iter absolvere, sed pos-
tea ventorum adversantium causa, multò pluribus absol-
vit; id, inquam, docet, quia poterat etiam ventorum fa-
vore multò paucioribus. At simile quid etiam evenire
poterit in casibus aliis.

33. Si Mercator promissit pretium Gubernatori navis,
ut merces, verbi gratiâ, ad Indos, vel ad alium locum
transferebat, sed medio confecto itinere, ob reluctan-
tes ventos reversa est navis in portum, unde discesse-
rat, quale pretium esse debet? & conveniuntne, an aliud
minus?

Respondeo, de hoc peculiari casu pluribus disputant
Molina, d. 502. Bonacin. *loc. cit.* num. 20. Delugo d. 29.
de iust. num. 34. alique, quos adi; nos enim monent
famuli à promisso famulatu deficientes, ut ipsos non de-
feramus.

*Stipendium datum Famulo in damnum Credito-
rum Domini.*

34. Denique, si Dominus famulo stipendium solvens
fiat impotens ad solvenda ea, quæ hic Dominus debet
suis creditoribus, potestne licite illud acceptare famulus.
Imò, si hanc impotentiam prævideat idem famulus,
potestne illius obsequiis se addicere?

35. Respondeo Bonac. d. 1. *de restit. g. ult. p. ult.* 2. n. 30.
breviter sic docet: Famuli intervenientes alicui domino,

quem sciunt fieri impotentem ad restituendum credito-
ribus, non possunt aliquid ab eo accipere, aut acceptum
retinere, nisi forte tantumdem domino acceptum in
serviando: Propterea consulendum est hospitibus, in
lis, ut discedant. Ita Valentia, Aragonius, Navar. Mo-
lina, alique. Horum sententiam limitatam cum Valde-
modò dominus illius, non indigeat, ita ut sine illius
non possit absque magno dedecore, juxta qualitates de
conditionem personæ. Nam si hoc modo illis indigeat,
existimo, eos posse sui famulatus stipendium acceptum
sicut enim dominus exculatur ob sum tantum inco-
modum, ita famulus. Hinc ita patet à fortiori, Medicum,
Pharmacopolam, & alios præbentes necessitati do-
mo, qui non est creditoribus solvendo, posse ob pre-
dictam rationem pretium accipere. Ita Valquez. hic
Bonacin.

36. Quibus ego aliam limitationem adderem, in
declarationem: Nam, ut famulo non liceat stipendium
à domino acceptare, vel illius obsequio se addicere,
debet ei constare, dominum impotentem se non ad
satisfaciendum suis creditoribus; constare, inquam, sol-
tem certitudine morali; non enim præsumendum est,
delictum committi, (quale certe à Domino, se volente,
inhabilem reddere, committeretur) nisi de eo constet.
Cum ergo famulus nesciat plerumque, nec scire possit
potentiam, vel impotentiam Domini, facile exculatur po-
terit à peccato, &c.

§. II. Famuli, qui non servant, cum possint.

1. Pro tempore, quo Famulus, cum possit, non ser-
vit, jam sciens non debere ipsam accipere mer-
cedem, eandemque ei negari merito posse à Domino. Sed
quid pro tempore, quo servivit? Potestne aliquando ei
negari merces eo prætextu, quod nunc ipse non pos-
sunt famulatum promissum?

2. Respondeo, non posse absolute negari, quicquid
dicat cum Sylvestro Azor. 2. p. 1.8. c. 39. q. 6. putans posse
aliquid arbitrio boni viri detrahi. Ratio notitæ do-
minæ est, quia operarius dignus est conventa mercede
pro tempore, quo operatur. Si ergo aliquando opera-
tus est, sua mercede pro illo tempore defraudandus non
erit.

3. Dixi, *absolute*, nam si ob recessum famuli, necesse
fuerit, aliquod lucrum Domino cedere, vel damnum
emergat, potest dominus tantum de mercede præstati
famulatus retinere, quantum ea damna compensentur;
tunc enim famulus iniusta causa est dectus Domini.

4. Hinc Rusticus, qui se locavit pro toto anno, et
acta autem hyeme, recedit, invito Domino, à famulatu,
ut activo tempore alibi, majore stipendio, serviat, quan-
do ceteros sunt rusticantes famuli, obligatur in con-
scientia, restituere Domino, quantum ipsius interech, fa-
mulum recessisse. Quare illud dominus, ex mercede bene
nondum soluta, poterit sibi retinere.

5. Præterea servus in casu, de quo loquimur, obli-
gatur redire ad Dominum, ut toto promissum tempore fa-
muletur, quia ex contractu, & aliquando ex addito jura-
mento, se obligavit illud complere. Neque liberare se ab
hoc reditu potest, etiam si omnia damna reficere velit;
quia dominus habet ius ad personalem illam obligatio-
nem factam à servo.

6. Quid de Domino, semel recedente culpa sua famu-
lo, obligabiturne is cum iterum recipere?

Respondeo, saltem non obligari videretur. Ita Delugo
d. 29. *de iust.* num. 36. quando recessus ipse tanta culpa
æstimatur, ut, propter æqualem, potuisset dominus alium
expellere.

*§. III. Famuli, qui non servant, cum non possint. Tr. IV.
de Famulo agrotante.*

1. Servus, durante tempore statuto ad obsequium,
sconjicitur in Carcerem ob aliquod delictum, tunc